

การวิเคราะห์งานวิจัยการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา An Analysis of Research Papers on Information Literacy Promotion of Academic Libraries

ไพบรมา เอียงราษ¹
Paima Hiangrat¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ช่วง พ.ศ. 2531-2556 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์ และงานวิจัยของนักวิชาการ นักวิชาชีพที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริม/การเสริมสร้าง/การสอน/การพัฒนาการรู้สารสนเทศ/การให้การศึกษาผู้ใช้ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 18 ชื่อเรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ตามกรอบของการวิจัย 5 ประเด็น ได้แก่ สถาบันที่ผลิตงานวิจัย วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย เนื้อหา และวิธีการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และสรุปผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์งานวิจัยพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันที่มีจำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด พ.ศ.2555 เป็นปีที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด งานวิจัยส่วนใหญ่เพื่อพัฒนาบทเรียน ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิต/นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติพรรณนา สถิติอนุมานที่ใช้มากที่สุดคือ การทดสอบค่า t-test/z-test ผลการวิเคราะห์ พบว่าวิธีการส่งเสริมโดยการพัฒนาบทเรียน ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนบนเครือข่าย และบทเรียน e-learning และห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ การจัดกิจกรรมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และจัดกิจกรรมมีการประชาสัมพันธ์ ทางเว็บไซต์ การส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยวิธีการสอน ระยะแรกเน้นสอนการใช้ห้องสมุด ระยะหลังเน้นการสอนเรื่องการเรียนรู้สารสนเทศ

คำสำคัญ : การส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to analyze researches on information literacy promotion of academic libraries in Thailand during 1988-2013. The population consisted of 18 theses, dissertations, and academic researches related to promotion, enhancement, information literacy development, and user education of academic library. Data were collected by a data collection

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

form, the researcher's design, on 5 research framework criteria : an institution, an objective, a methodology, content, and a strategy of an information literacy promotion. A descriptive method was employed for a data analysis by using frequency distribution and percentage, as well as a descriptive conclusion.

The results were founded: Chulalongkorn University had the most researches on information literacy promotion of academic library; the number of these researches highly increased in 2012; most of them were concerned with developments of learning programs through a survey method, students as their population and samples by a purposive sampling method, questionnaires, descriptive statistics and inferential statistics, and t-test/z-test ; the findings were the development models of learning programs included computer-assisted programs, web-based instruction programs, and e-learning programs; academic libraries had policies of information literacy promotions, formal and informal activities, and online public relations; teaching models of an information literacy promotion firstly emphasized on the contents of library use, later on the information literacy.

Keywords : information literacy promotion, academic library,

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอุดมศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการเรียนรู้วิธีเรียน (learning how to learn) โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ดังปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งมีเป้าประสงค์ในการยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555) รวมทั้งการสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) เพื่อพัฒนาการศึกษาและคุณภาพคนในประเทศ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นความคาดหวังของสังคมในการเสริมสร้างบุคคลให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ (ชุดิมา สัจจามันท์, 2556)

การรู้สารสนเทศ (Information Literacy) เป็นสมรรถนะหลักสำคัญของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ความสามารถระบุ

ความต้องการสารสนเทศของตนเอง รู้จักใช้เครื่องมือและกระบวนการค้นหาเพื่อระบุแหล่งสารสนเทศ สามารถประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและกฎหมาย การรู้สารสนเทศเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษาระดับสูง จึงควรบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง บทบาทผู้สอนทำหน้าที่ให้คำแนะนำ กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นนโยบายปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะเห็นถึงแนวคิดที่ส่งเสริมบทบาทความสำคัญของการรู้สารสนเทศ และความจำเป็นที่จะต้องสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ

ห้องสมุดถือเป็นองค์สำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ (Bailey, 2008) การส่งเสริมการรู้สารสนเทศถือเป็นพันธกิจของห้องสมุด (Kim, 2011) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศ

ตัวอย่างเช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยโตรอนโต (Toronto) บรรณารักษ์จัดอบรมเชิงปฏิบัติการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดให้นักศึกษาในช่วงฤดูร้อนเพื่อเตรียมนักศึกษาก่อนเป็นนักศึกษาใหม่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยฮ่องกงแบบบติสต์ (Hong Kong Baptist University) พัฒนาคณะเรียนห้องสมุดออนไลน์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยยอร์ก (York University Libraries) มีการพัฒนาคณะเรียนด้วยตนเองด้านการทำวิจัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (The Ohio State University: University Libraries) มีการจัดโปรแกรมการสอนการใช้ห้องสมุด มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ (Cornell University) และมหาวิทยาลัยเพอร์ดู (Purdue University) รัฐอินเดียนา ได้สร้างกิจกรรมหลากหลาย เช่น คณาจารย์และบรรณารักษ์ร่วมกันวางแผนการกำหนดการรู้สารสนเทศลงในเนื้อหาวิชาต่างๆ ตั้งแต่วิธีการสืบค้นอินเทอร์เน็ต วิธีการประเมินสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต การมอบหมายงาน หรือการกำหนดแบบฝึกหัดให้นักศึกษาปฏิบัติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย อริโซนา (The University of Arizona Library) บรรณารักษ์ร่วมกับอาจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษบูรณาการหลักสูตรการรู้สารสนเทศ เป็นต้น (Donaldson, 2000 ; Viele, 2006; Wijayasundara, 2006; Sult, & Milll, 2006 ; Li & Tam, 2007 ; Manus, 2009)

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยต่างตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศโดยการให้การศึกษาค้นคว้าในรูปแบบของการปฐมนิเทศ/นำชมห้องสมุด การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสาธิต การบรรยาย (ประภาศรี เขียวคง, 2552; ฐิติ คำหอมกุล, 2554) การทำบทเรียนออนไลน์ เช่น สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การใช้ห้องสมุด (สงศรี ดีศรีแก้ว, 2540) จัดทำบทเรียน e-learning สอนวิชาการรู้สารสนเทศ (ศักดิ์ดา จันทน์ประเสริฐ, 2554) การจัดทำบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สอนการสืบค้นข้อมูล (น้าลิน

เทียมแก้ว และศุจินันท์ ภาสกลุน, 2552) นอกจากนี้บรรณารักษ์มีความร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอน เช่น หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีความร่วมมือระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับบรรณารักษ์บูรณาการการสอนการรู้สารสนเทศในรายวิชาศึกษาทั่วไป (เทิดศักดิ์ไม้เท้าทอง, 2554) เป็นต้น

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็น ตลอดจนบทบาทหน้าที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา การส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องประกอบด้วย การสร้าง พัฒนารูปแบบ ใช้วิธีการที่หลากหลาย นำเสนอสื่อที่ทันสมัยและทำให้เป็นที่น่าสนใจ ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์งานวิจัยการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ อันเป็นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตของสถาบันสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์แก่ตนเองได้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2531-2556

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้วิเคราะห์งานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริม/การเสริมสร้าง/การสอน/การพัฒนาการรู้สารสนเทศ/การให้การศึกษาผู้ใช้ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

2. เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญาญานิพนธ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และงานวิจัยของอาจารย์ นักวิชาการ และนักวิชาชีพ ในช่วง พ.ศ.2531 - 2556 จำนวน 18 ชื่อเรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ วิทยานิพนธ์/ปริญญาบัตรที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และงานวิจัยนักวิชาการ และนักวิชาชีพ ในช่วง พ.ศ.2531 – 2556 ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริม/การเสริมสร้าง/ การสอน/การพัฒนาการรู้สารสนเทศ/ การให้การศึกษาผู้ใช้ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 18 ชื่อเรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ตามกรอบของการวิจัย 5 ประเด็น ได้แก่ สถาบันที่ผลิตงานวิจัย วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย เนื้อหา วิธีการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ การนำเสนอผลการวิจัยใช้การสรุปเรียงเรียงพรรณนา และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงของแบบวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และสรุปผลการวิจัยออกเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์งานวิจัย สรุปได้ดังนี้

1.งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษา ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2531-2556 พบว่า มีจำนวนงานวิจัย 18 ชื่อเรื่อง จากมหาวิทยาลัย 9 แห่ง เมื่อจำแนกตามสถาบันพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันที่มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 6 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 33.33) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 2

ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ

ในด้านปีที่พิมพ์งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษาที่เผยแพร่ระหว่างพ.ศ. 2531-2556 พบว่า พ.ศ. 2555 มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) รองลงมาคือ พ.ศ.2554 จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) และ พ.ศ.2552 จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) และ พ.ศ.2540 จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ เพื่อการพัฒนาบทเรียน จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.39) รองลงมาคือ เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ จำนวน 5 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 27.78) และเพื่อพัฒนาการสอน จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 22.22) ตามลำดับ

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประเภทของงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ การวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 10 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 55.55) รองลงมาคือ การวิจัยเชิงพัฒนา จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.89) และการวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55)

3.2 ประชากร/กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุดคือ นักศึกษา จำนวน 14 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 77.78) รองลงมาคือ ผู้อำนวยการห้องสมุด/บรรณารักษ์ จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 22.22) และอาจารย์ จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามกลุ่มของนักศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 6 ชื่อเรื่อง (33.33) รองลงมาคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) นักศึกษาชั้นปีที่ 4

จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) นักศึกษามหาบัณฑิต
ศึกษา จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55)

เมื่อจำแนกตามสังกัดคณะ/สาขา
ของนักศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ นักศึกษา
คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) รองลงมาคือ
นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) และนักศึกษา
โปรแกรมเทคโนโลยีไฟฟ้า มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55)

3.3 การสุ่มตัวอย่างของงานวิจัย
เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ การสุ่มแบบ
เจาะจง จำนวน 8 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 44.44)
รองลงมาคือ เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน
3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) และการสุ่มแบบแบ่งชั้น
จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของ
งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ
ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ
แบบสอบถาม จำนวน 17 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 94.44)
รองลงมาคือ การพัฒนาระบบ จำนวน 8 ชื่อเรื่อง
(ร้อยละ 44.44) และแบบสำรวจเว็บไซต์ห้องสมุด
จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55)

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัยของงานวิจัย
เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ สถิติพรรณนา
โดยสถิติพรรณนาที่ใช้มากที่สุดคือ ร้อยละ
จำนวน 18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือ
ค่าเฉลี่ย จำนวน 9 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 50.00) และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน 8 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 44.44)
สถิติอนุมาน โดยสถิติอนุมานที่ใช้มากที่สุดคือ การ
ทดสอบค่า t-test/z-test จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ
22.22) รองลงมาคือ การทดสอบค่า Chi-Square

จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) และการทดสอบ
ค่า F-test จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55)

4. เนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับการ
ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบัน
อุดมศึกษาที่มีมากที่สุดคือ พัฒนาคู่มือ จำนวน 7 ชื่อเรื่อง
(ร้อยละ 38.39) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการส่งเสริม
การรู้สารสนเทศ จำนวน 5 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 27.78)
ตามลำดับ และการสอน จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ
22.22)

5. วิธีการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของ
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีการส่งเสริมดังนี้

5.1 การพัฒนาคู่มือเพื่อ
ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบัน
อุดมศึกษา จุดประสงค์เพื่อสอนการรู้สารสนเทศเพื่อ
ให้ผู้ใช้งานสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยนำเทคโนโลยี
สารสนเทศสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคู่มือ
การพัฒนาคู่มือที่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
จัดทำขึ้นได้แก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียน
บนเครือข่าย และบทเรียนโดยใช้ระบบ e-learning
การพัฒนาคู่มือของแต่ละห้องสมุดมีการพัฒนา
ดังนี้ การพัฒนาคู่มือบนเครือข่าย ออกแบบ
บทเรียนโดยสำรวจความต้องการของผู้ใช้ก่อน
ออกแบบบทเรียนโดยใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้
พัฒนาออกแบบสร้างบทเรียนบนเว็บไซต์ การสร้าง
เว็บไซต์ใช้หลักการออกแบบเชิงปฏิสัมพันธ์ ประเมิน
คุณภาพของเว็บไซต์ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพ
เว็บไซต์ ประเมินวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
โดยใช้แบบทดสอบ และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้
เว็บไซต์ โดยใช้แบบสอบถาม (ประพัฒน์พงษ์ คำภู,
พรศิริ สายสุจริต และศรีสมบุญ ฝอยบุญ, 2550 ;
(น้ำลิน เทียมแก้ว และ ศุจินันท์ ภาคลุน, 2552 ; นริภัทร
ผิวพอใช้, 2553 ; ศุจินันท์ ภาคลุน, 2555 ; แสงเดือน
บำรุงภูมิ, 2555) การพัฒนาคู่มือโดยใช้โปรแกรม
คอมพิวเตอร์ช่วยสอนของฝ่ายหอสมุด สำนัก
วิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น บรรณารักษ์ฝ่าย

บริการต่างๆ ของห้องสมุดร่วมกันกำหนดเนื้อหา และร่วมมือกับโปรแกรมเมอร์พัฒนาบทเรียน เมื่อพัฒนาบทเรียนเรียบร้อยแล้วนำไปประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ นำไปใช้ในการสอน และประเมินบทเรียนที่สร้างขึ้นโดยใช้แบบทดสอบ (สงศรี ดีศรีแก้ว, 2540) การพัฒนาบทเรียนบนระบบ e-Learning ใช้กระบวนการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอนตามแนวคิด ADDIE Model โดยใช้ระบบบริหารกิจกรรมการเรียน LAMS โดยนำแนวคิดวงจรการพัฒนา SDLC มาปรับใช้ (ศักดิ์ จันทรประเสริฐ, 2554) ข้อควรคำนึงถึงการออกแบบพัฒนาบทเรียนคือ ให้ง่ายต่อการใช้ บทเรียนควรสั้นกระชับ การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้ ความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้ ควรมีการประเมินก่อนและหลังการอบรมรูปแบบบทเรียนควรมีความหลากหลาย และความพร้อมของอุปกรณ์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ทันสมัย มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ และอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงได้อย่างรวดเร็ว (ประพัฒน์พงษ์ คำภู, พรศิริ สายสุจริต และศรีสมบุญ ฝุยปุ้ย, 2550 ; ศักดิ์ จันทรประเสริฐ, 2554)

5.2 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นงานที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุดให้สนใจมาใช้บริการมากขึ้น และพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศให้แก่ผู้ใช้บริการสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวทางการส่งเสริมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีการกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมการส่งเสริมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้อำนวยการห้องสมุด/หัวหน้าห้องสมุดเป็นผู้กำกับดูแล (ประภาศรี เขียวคง, 2552) กิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศที่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจัดทำ ได้แก่ การปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด กิจกรรมนำชมและแนะนำใช้ห้องสมุด ทักษะการเรียนรู้คำค้นสอนการสืบค้นออนไลน์ สาธิตฝึกปฏิบัติทักษะการสืบค้นสารสนเทศของห้องสมุด (OPAC) การสืบค้น

โดยใช้ search engine อบรมการสืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การจัดทดลองใช้ฐานข้อมูล การเรียกชมวีดิทัศน์ผ่านระบบเครือข่าย (Video on Demand) การเรียนการสอนบนเว็บ การรวบรวมเว็บไซต์ในสาขาต่างๆ การรวบรวมฐานกรมเฉพาะวิชา การจัดทำบรรณานิทัศน์หนังสือใหม่ การจัดบริการทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์ การจัดนิทรรศการ การจัดแสดงหนังสือใหม่ การจัดงานสัปดาห์หนังสือ การจัดฉายภาพยนตร์ การแข่งขันตอบปัญหาชิงรางวัล กิจกรรมแข่งขันทักษะการสืบค้นสารสนเทศ การวิจารณ์หนังสือที่ได้รับรางวัล การให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า การบรรยาย/อภิปรายทางวิชาการ การเสนอแนะจัดซื้อหนังสือ ด้านการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการใช้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ใช้เว็บไซต์ห้องสมุด ปัญหาของการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ นักศึกษาไม่ให้ความสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น ขาดบุคลากรในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด (ดลัด กำลังเลิศ, 2546 ; ประภาศรี เขียวคง, 2552 ; ฐิติ คำหอมกุล, 2554 ; อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์, 2555)

5.3. การสอนเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา การสอนการส่งเสริมการรู้สารสนเทศเป็นหน้าที่หนึ่งของห้องสมุดที่ต้องจัดบริการสำหรับผู้ใช้ เช่น บริการสอน/แนะนำการใช้และการค้นคว้า (Library Instruction Services) การสอนเข้าถึงบรรณานุกรม (Bibliographic Instruction) การให้การศึกษาผู้ใช้ (User Education) เพื่อให้ผู้ใช้มีความสามารถในเข้าถึงการค้นหา ประเมินสารสนเทศ และนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์อย่างมีจริยธรรมและกฎหมาย บรรณารักษ์ใช้รูปแบบการสอนต่างๆ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การบรรยาย การสาธิต และการสอนผ่านเว็บไซต์ พัฒนาการสอนในระยะแรก ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดสอนด้วยการบรรยาย ใช้อุปกรณ์

การสอน ใช้ทรัพยากรในห้องสมุดประกอบการสอน เนื้อหาในการสอนคือ บริการต่างๆ ของห้องสมุด วิธีใช้บัตรรายการ การจัดหมวดหมู่ทรัพยากรและการจัดเก็บหนังสืออ้างอิง วิธีใช้หนังสืออ้างอิง และการเขียนบรรณานุกรมและเชิงอรรถ เมื่อสอนเสร็จจะให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดเพื่อฝึกปฏิบัติ ประเมินผลการสอนโดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ (อุไร สรรพเศรษฐ์, 2537) พัฒนาการการสอนระยะหลังเน้นเรื่องการเรียนรู้สารสนเทศและนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการสอน ปัญหาการสอนประสบปัญหาคือ ผู้สอนมีน้อย และไม่มีเวลาเตรียมการสอน เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติงานในห้องสมุด เนื้อหาและรายละเอียดมากเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาที่จัดให้ เนื้อหาไม่น่าสนใจ ขาดการใช้เทคโนโลยีการสอนใหม่ๆ เพื่อช่วยย่อเนื้อหาให้สั้นและเข้าใจง่าย (อุไร สรรพเศรษฐ์, 2537) นโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษา ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เป็นผู้สอน และบรรณารักษ์ห้องสมุดมีส่วนร่วมในการสอน พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยโดยให้อาจารย์สาขาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาแต่ละสาขาวิชา การสอนควรเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง ทำรายงาน การศึกษาค้นคว้า มีการนำชมห้องสมุด ใช้ของจริงประกอบการสอน และมีการประเมินผู้เรียนทุกภาคเรียน (ประภาส พาวินันท์, 2541)

การให้บริการสอนการใช้ห้องสมุดจะจัดบริการ 2 ลักษณะ คือ การบริการเฉพาะบุคคล และบริการเป็นกลุ่ม การบริการเฉพาะบุคคลเป็นการสอนผู้ใช้เป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเพราะเป็นไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล และให้ความช่วยเหลือในระหว่างการค้นได้ (สุริยา บุณตริเวทย์, 2540) การบริการเป็นกลุ่ม เหมาะสำหรับการบริการกลุ่มใหม่ที่เข้ามาใช้ห้องสมุดใหม่ เช่น นักศึกษาชั้นปี

ที่ 1 ลักษณะการบริการเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับบริการของห้องสมุด ทรัพยากรของห้องสมุด แนะนำการสืบค้นฐานข้อมูล การใช้หนังสืออ้างอิง การแนะนำอาจมีการจัดทำคู่มือ เช่น คู่มือการใช้ฐานข้อมูลซีตริอุมที่ห้องสมุดจัดทำ การใช้แผ่นปลิวแนะนำและใช้บทความแนะนำการใช้ฐานข้อมูลซีตริอุมที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ต่างๆ (สุริยา บุณตริเวทย์, 2540)

การบริการการสอนโดยการใช้เครื่องมือช่วยค้น ได้แก่ การบริการสอนการใช้ห้องสมุดผ่านเว็บไซต์ เช่น ห้องสมุดระดับสถาบันอุดมศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกา นิยมบริการสอนผ่านเว็บไซต์มากที่สุด เนื้อหาการสอนเน้นการเรียนรู้สารสนเทศสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้สารสนเทศของสมาคมห้องสมุดแห่งสหรัฐอเมริกา (ALA) การระบุผู้รับผิดชอบเว็บไซต์ส่วนใหญ่นิยมใช้ชื่อบุคคล เพราะทำให้สะดวกในการติดต่อกับผู้จัดทำหรือผู้ดูแลเว็บไซต์โดยตรง หรือระบุเป็นชื่อนิติบุคคล หรือระบุชื่อหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบ การปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ควรมีการปรับปรุงข้อมูลสม่ำเสมอ เนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็ว ตลอดเวลา เพื่อก้าวให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป (ศิวราช ราชพัฒน์, 2541)

อภิปรายผล

1.งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษา ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2531-2556 พบว่า มีจำนวนงานวิจัย 18 ชื่อเรื่อง จากมหาวิทยาลัย 9 แห่ง เมื่อจำแนกตามสถาบันพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันที่มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 6 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 33.33) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ ส่วนปีที่พิมพ์งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของสถาบัน

อุดมศึกษาที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2531-2556 พบว่า พ.ศ. 2555 มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) รองลงมาคือ พ.ศ.2554 จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) และ พ.ศ.2552 จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) และ พ.ศ.2540 จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ จากที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศมากที่สุด ผลการวิจัยสอดคล้องกับสภาพงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการผลิตงานวิจัยมากที่สุด (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2530 ; ชูติมา สัจจามันท์, 2537 ; เพ็ญสุภา นาทอง, 2543) การพัฒนางานวิจัยการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของสถาบันการศึกษาในอดีตเป็นการสอนการใช้ห้องสมุด ปัจจุบันเน้นการรู้สารสนเทศ สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาในศตวรรษที่สอง (2552-2561) เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ทำให้สถาบันอุดมศึกษานำเรื่องการรู้สารสนเทศมากขึ้น

2.วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ พัฒนารูปแบบเรียน จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.39) รองลงมาคือ พัฒนาการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ จำนวน 5 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 27.78) และพัฒนาการสอน จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 22.22) ตามลำดับ จะเห็นว่างานวิจัยการพัฒนารูปแบบเรียนจะเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนารูปแบบเรียนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพราะช่วยบริการการให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ได้อย่างทั่วถึง และรวดเร็ว สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559)

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประเภทของงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ การวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 10 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 55.55) รองลงมาคือ การวิจัยเชิงพัฒนา จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.89) และการวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาวดี สืบสนธิ์ (2536) ชูติมา สัจจามันท์ (2537) เพ็ญสุภา นาทอง (2543) ชโรชนีย์ ชัยมินทร์ และรัตนดา ณ ลำพูน (2553) ดวงมล วงศ์จันทร์ (2554) จินตนา ทนโคกสูง (2555)

3.2 ประชากร/กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ นิสิต/นักศึกษา จำนวน 14 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 77.78) รองลงมาคือ ผู้อำนวยการห้องสมุด/บรรณารักษ์ จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 22.22) และอาจารย์ จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์ (2537) เพ็ญสุภา นาทอง (2543) ชโรชนีย์ ชัยมินทร์ (2553) ดวงมล วงศ์จันทร์ (2554) จินตนา ทนโคกสูง (2555) ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้บริการกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นนิสิต/นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีมากที่สุด เป็นแหล่งค้นคว้าที่สะดวกสำหรับนิสิต/นักศึกษา ทำรายงานตามที่อาจารย์ได้มอบหมายหรือค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม จึงทำให้งานวิจัยศึกษาประชากร/กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษามากที่สุด

เมื่อจำแนกตามกลุ่มของนักศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 6 ชื่อเรื่อง (33.33) รองลงมาคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) นักศึกษาบัณฑิตศึกษา จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) ทั้งนี้เพราะควรให้นิสิต/นักศึกษามีการรู้สารสนเทศให้เร็วที่สุด

ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา ในภาคเรียนที่1 เพื่อนำไป
ใช้ได้ประโยชน์ได้ทันที และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อจำแนกตามสังกัดคณะ/สาขาของ
นักศึกษาที่มีการศึกษามากที่สุด คือ นักศึกษา
คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.11) รองลงมาคือ
นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ จำนวน
1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) และนักศึกษาโปรแกรม
เทคโนโลยีไฟฟ้า มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) ทั้งนี้เพราะการศึกษา
เฉพาะคณะ/สาขาวิชา ทำให้ออกแบบการสอนได้ตรง
ความต้องการของนักศึกษาแต่ละสาขามากยิ่งขึ้น

3.3 การสุ่มตัวอย่างของงานวิจัย
เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ สุ่มแบบเจาะจง
จำนวน 8 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 44.44) รองลงมาคือ เก็บ
ข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ
16.67) และสุ่มแบบแบ่งชั้นจำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ
11.11) ตามลำดับ อาจเป็นเพราะงานวิจัย
ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงพัฒนา จึงใช้ประชากร/
กลุ่มตัวอย่างไม่มาก จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบ
เจาะจงมากที่สุด

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของงาน
วิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ แบบสอบถาม
จำนวน 17 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 94.44) รองลงมา
คือ การพัฒนาระบบ จำนวน 8 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 44.44)
และแบบสำรวจเว็บไซต์ ห้องสมุด จำนวน 1
ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้อง
กับผลการวิจัยของชุดิมา สัจจามันท์ (2537) เพ็ญสุภา
นาทอง (2543) ชโรชนีย์ ชัยมินทร์ (2553) ดวงกมล
วงศ์จันทร์ (2554) จินตนา ทนโคกสูง (2555) แสดงให้
เห็นว่าแบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยที่วิชาชีพ
บรรณารักษศาสตร์นักสารสนเทศศาสตร์นิยมใช้อย่าง
แพร่หลาย

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัยของงานวิจัย
เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ สถิติพรรณนา
โดยสถิติพรรณนาที่ใช้มากที่สุดคือ ร้อยละ จำนวน
18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 100.00) รองลงมาคือ
ค่าเฉลี่ย จำนวน 9 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 50.00) และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน 8 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ
44.44) สถิติอนุมานโดยสถิติอนุมานที่ใช้มากที่สุดคือ
การทดสอบค่า t-test/z-test จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ
22.22) รองลงมาคือ การทดสอบค่า Chi-Square
จำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.67) และการทดสอบ
ค่า F-test จำนวน 1 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.55) ผลการ
วิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงกมล วงศ์
จันทร์ (2554) จินตนา ทนโคกสูง (2555)

4. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับ
การส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบัน
อุดมศึกษาที่มีมากที่สุด คือ การพัฒนาบทเรียน จำนวน
7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.39) รองลงมาคือ การพัฒนา
กิจกรรมการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ จำนวน 5 ชื่อเรื่อง
(ร้อยละ 27.78) ตามลำดับ และการสอนการรู้
สารสนเทศ จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 22.22)

5. วิธีการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้อง
สมุดสถาบันอุดมศึกษา

5.1 การพัฒนาบทเรียน ห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ
สารสนเทศและการสื่อสารมาพัฒนาบทเรียนตั้งแต่
พ.ศ.2540 โดยงานวิจัยของ สงศรี ดีศรีแก้ว (2540)
ศึกษาการสร้างระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยสอนการ
ใช้ห้องสมุด ต่อมาประพัฒน์พงษ์ คำภู, พรศิริ สายสุจริต
และศรีสมบูรณ์ ผุยปุย (2550) ศึกษาการนำเว็บมาช่วย
สอน พ.ศ. 2547 ศิวราช ราชพัฒน์ (2547) ศึกษาการ
สอนการรู้สารสนเทศบนเว็บไซต์ และปัจจุบันมีการ
พัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายมีการนำเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสารมากขึ้น ได้แก่ การทำ
บทเรียน e-learning (ศักดิ์ จันท์ประเสริฐ, 2554)
การทำเว็บฝึกอบรมแบบห้องสมุดเสมือนจริง (แสงเดือน

บำรุงภูมิ, 2555) เป็นต้น พัฒนาการดังกล่าวสอดคล้องกับอิทธิพลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้เกิดภาวะท่วมท้นของสารสนเทศทั้งปริมาณ รูปแบบและเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไป ทักษะของคนที่เป็นในยุคศตวรรษที่ 21 การปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาปี 2542 ที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิต ทำให้ห้องสมุดต้องตระหนักปรับเปลี่ยนวิธีการให้การศึกษาผู้ใช้ให้ตอบสนองความต้องการแก่ผู้ใช้อย่างยิ่งขึ้น

5.2 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาระยะแรกเป็นการส่งเสริมการใช้ห้องสมุดกิจกรรมต่อมาระยะหลังเน้นเรื่องการรู้สารสนเทศกิจกรรมที่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจัดทำทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมที่หลากหลายมีการปรับรูปแบบตามสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555)

5.3 การสอนเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

การบริการสอนการใช้ห้องสมุดมีรูปแบบการสอนต่างๆ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การบรรยาย การสาธิต และการสอนผ่านเว็บไซต์ พัฒนาการสอนในระยะแรกผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดสอนด้วยการบรรยาย การสอนระยะหลังเน้นเรื่องการรู้สารสนเทศและนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการสอน ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ส่วนใหญ่มีนโยบายการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ การให้บริการสอนการใช้ห้องสมุดจะจัดบริการ 2 ลักษณะ คือ การบริการเฉพาะ

บุคคล และบริการเป็นกลุ่ม การแนะนำอาจมีการจัดทำคู่มือ เช่น คู่มือการใช้ฐานข้อมูลซีดีรอมที่ห้องสมุดจัดทำ การใช้แผ่นปลิวแนะนำ และใช้บทความแนะนำ การใช้ฐานข้อมูลซีดีรอมที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ต่างๆ การบริการการสอนโดยผ่านเว็บไซต์เป็นบริการที่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานิยมใช้มาก เพราะสามารถตอบสนองความต้องการกับความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้นักศึกษาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learners) การสอนผ่านเว็บไซต์ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝน เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งมีเป้าประสงค์ในการยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ข้อเสนอแนะต่อห้องสมุด

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ควรตระหนักให้ความสำคัญการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ การดำเนินการส่งเสริมห้องสมุดให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นกับปัจจัยหลายๆ ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในด้านปัจจัยนำเข้า เช่น นโยบาย งบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม หลักสูตรการเรียนการสอน วิธีการและกิจกรรม ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกๆ ปีควรมีการสำรวจความต้องการรับบริการ การส่งเสริมการรู้สารสนเทศจากผู้ใช้บริการ ห้องสมุดและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เพื่อได้รูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อบรรณารักษ์

บรรณารักษ์จำเป็นต้องพัฒนาบทบาทสำคัญ ได้แก่ ด้านการให้บริการ

และให้คำปรึกษา บรรณารักษ์ควรมีบทบาทแนะนำการ
ใช้บริการแบบเชิงรุก เข้าหาผู้ใช้ ควรมีจิตวิทยาการให้
คำปรึกษา ทักษะการสื่อสาร ด้านการจัดกิจกรรม
บรรณารักษ์ควรมีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนารูปแบบ
กิจกรรมต่างๆ ให้มีความหลากหลายทันสมัย มีทักษะ
การใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านการสอน ควรมีความรู้ใน
การสอน มีเทคนิคการสอน และด้านความร่วมมือ
ควรมีการประสานสร้างความร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอน
เช่น สอนร่วมในรายวิชา ฝึกอบรมให้ความรู้การใช้ฐาน
ข้อมูลแก่คณาจารย์ นักศึกษา สร้างแรงจูงใจให้อาจารย์
นักวิจัย และนักศึกษาในการค้นคว้าหาความรู้อย่างมี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาแบบการ
ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดอุดมศึกษาใน
ประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา โคกสูง. (2555). การวิเคราะห์และสังเคราะห์
วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐใน
ประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2543-2553.
(ปริญญาณิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ).
- จุฑารัตน์ กิมาคม. (2544). การรับบริการการให้การ
ศึกษาผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย : กรณี
นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี.(วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี).

ชโรสินีย์ ชัยมินทร์. (2553). การวิเคราะห์เนื้อหางาน
วิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และ
สารสนเทศศาสตร์และนักสารสนเทศ
ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่).

ชุติมา สัจจานันท์. (2557). การฝึกอบรมเรื่อง การจัด
กิจกรรมห้องสมุดและการสอนเพื่อ
พัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของ
นักเรียน. นนทบุรี : โครงการบริการ
วิชาการแก่สังคม แขนงวิชาสารสนเทศ
ศาสตร์สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2556).การรู้สารสนเทศ : แนวคิดการ
ศึกษาและวิจัยในประเทศไทยและกลุ่ม
ประชาคมอาเซียน.นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2537). สถานภาพงานวิจัยทาง
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ในประเทศไทย.กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงกมล วงศ์จันทร์. (2554,มิถุนายน). การวิเคราะห์
ปริญญาณิพนธ์ระดับปริญญามหาบัณฑิต
สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ
ศาสตร์ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.
2542 -2551. วารสารบรรณศาสตร์ มศว.
4(1) : 29-39 .

ดาลัย กำลังเลิศ. (2546). การจัดกิจกรรมเพื่อเสริม
สร้างการใช้ห้องสมุด สำหรับนักศึกษา
ปริญญาตรีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต
เทคนิคกรุงเทพฯ.(ปริญญาณิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

- ฐิติ คำหอมกุล. (2554). การส่งเสริมการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาในห้ องสมุดมหาวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นริภัทร ผิวพอใช้. (2553). การพัฒนาโมดูลชุดฝึกอบรมการส่งเสริมการรู้สารสนเทศตามลักษณะของกลุ่มผู้เรียนสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- น้ำลีน เทียมแก้ว และศุจินันท์ กาศลุน. (2552). การพัฒนารูปแบบการรู้สารสนเทศของผู้ใช้บริการในสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประพัฒน์พงษ์ คำภู, พรศิริ สายสุจริต และ ศรีสมบุรณ์ ฝุยปั๋ย. (2550). การพัฒนาเว็บไซต์ประกอบการใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร.(การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2530). สถานะงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี เขียวคง. (2552). การส่งเสริมการใช้ห้องสมุดสำหรับนักศึกษาของห้องสมุดมหาวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ประภาส พาวินันท์. (2541). รายงานการวิจัยเรื่อง การสอนการใช้ห้องสมุดและทักษะทางสารสนเทศในมหาวิทยาลัยของรัฐ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เพ็ญสุภา นาทอง. (2543).การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่างปี พุทธศักราช 2537-2541. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ฤทัยชนนี สิทธิชัย และ จุฬารัตน์ กิมาคม . (2548). การบริการให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ : ความพึงพอใจและความต้องการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. วารสารวิทยบริการ.16(3) : 1-16.
- ศักดิ์ดา จันทรประเสริฐ. (2554). สื่อการสอนรายวิชาต้นแบบ e-learning สำหรับการพัฒนาสมรรถนะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ศิวราช ราชพัฒน์. (2547). การสอนการรู้สารสนเทศทางเว็บไซต์ของห้องสมุด. รายงานการศึกษาอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุจินันท์ กาศลุน (2555). การพัฒนาเว็บไซต์สอนการรู้สารสนเทศของสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ส่งศรี ดีศรีแก้ว. (2540). รายงานการวิจัยเรื่อง การสร้างระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนการใช้ห้องสมุด.ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2555). แผนการศึกษาอุดมศึกษาฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

- แสงเดือน บำรุงภูมิ. (2555). **เว็บฝึกอบรมแบบห้องสมุดเสมือนจริงเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศโดยใช้กรณีศึกษาเรื่อง การใช้สารสนเทศในห้องสมุด**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พริยา บุรณตรีเวทย์. (2540). **การสอนการใช้ฐานข้อมูลซีดีรอมในห้องสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยของรัฐ**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- อมรรัตน์ ศรีสุรภานนท์. (2531). **วิธีให้การศึกษแก่ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์. (2555). **การส่งเสริมการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อุไร สรรพเศรษฐ. (2537). **การสอนการใช้ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ACRL Board of Directors. (2011). **Guidelines for instruction programs in academic libraries**. Retrived 10 October 2014, from <http://www.ala.org/acrl/standards/guidelinesinstruction>.
- Assosociation of College & Research Libraries. (2014). **Information literacy competency Standards for Higher Education**. Retrived 10 October 2014 , from <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>.
- Donaldson, K. A., (2000). **Library Research Success: Designing an Online Tutorial**. Internet and Higher Education, 2, 237-251.
- Kumar, B. Ravi, & Phil, M. (2009). **User education in Libraries**. International Journal of Library and Information Science. 1(1), 001-005. Retrieve 14 October 2014. From http://www.academicjournals.org/article/article1380016674_Kumar%20and%20Phil.pdf.
- Li, L. F., Leung, S. & Tam, G. (2007). Promoting Information Literacy Skills Through Web-Based Instruction : The Chinese University of Hong Kong **Library Experience**. Library Management, 28(8/9), 531-539.
- Lorenzen, Michael. (2010). **Library Instruction Outside of North America in the 20th Century**. Retrieve 14 October 2014. from <http://www.instruction.com/liinternational.html>
- Manus, S. J. B. (2009). **Librarian in The Classroom : An embedded approach to musicInformation Literacy for first-year undergraduate**. Note. 66, 249-261.
- Sult, L., & Mills, V. (2006). **A blended method for integrating information literacy instruction intoEnglish composition classes**. Reference Services Review, 34(3), 368-388.

- Viele, P.T. (2006). Physics 213: **An Example of faculty/librarian collaboration. Issues in Science & Technology Librarianship**. Retrieve 10 October 2014, from <http://www.istl.org/06-summer/article2.html>
- Wijayasundara, Nayana Darshani. (2008). Faculty – Library collaboration: A Model for University of Colombo. Colombo Sri Lanka: University of Colombo. **The National Information & Library Review**. 40, p. 188-198. Retrieve 10 October 2014, from <http://mysa.wikipaces.com/file/View/faculty-library+collaboration.pdf>.